

dje po 1 Din in potem se je prodajalo na otoku Java v Južni Aziji po 35 Din našega denarja. Lep zaslužek, ki so ga imeli ti trgovci. Ko bi šlo po poštenju, bi morala biti razlika največ 10 do 12 Din z vsemi stroški in še z dobrim zaslužkom vred. Pri nas bi bilo sadje veliko dražje in oni bi ga veliko cenejše uživali.

Ko bi imeli naši kmetje več pojma o zadružništvu, bi lahko sami poiskali in spravili sadje na svetovni trg. Ustanovila bi se v vsakem srezu sadjarska zadruga, ki bi imela svoje skladišče z vsemi pripravami. V večjih krajih sreza naj bi imela svoje podružnice, oziroma zbiralnice. Člani teh zadrug bi po zakonu morali biti vsi kmetje, ki bi imeli sadje za prodajo. Vse te zadruge naj bi bile članice zveze, to je: glavne zadruge v dravski banovini. Ta zveza naj bi izdelala pravilnik, po katerem bi se morali vsi člani strogo ravnati v dobro zadruga. Ob času sezone bi morala imeti vsaka zadruga oziroma podružnica nadzornika, ki bi nadzoroval, da bi se ne godile neprilike. Biti bi moral sadjarski izvedenec, pa dober zadružnik. Glavna zadruga, t. j. zveza, bi morala imeti revizorja, ki bi strogo vodil revizijo po srezkih zadrugah in njih podružnicah. Revizor bi moral biti izveden sadjarski strokovnjak, a ševeda tudi dobre zadružnik. Tudi bi imela zveza enega zastopnika, ki bi po njem poiskala inozemski trg, od tam poklicala kupce, da bi tukaj videli sadje in se dogovorili glede cene in prevoza. Kmet bi lahko prodal sadje vsaj po 3—4 Din in če računamo stroške 7—8 Din, bi se tam prodajalo naše sadje po 10—12 Din za 1 kg.

Kaj pa živina in kako je z njo?

Kmet redi živino v tolažbo, da bode prišel mesar in plačal žival še po primerni ceni. Ko pride, mu obljubi ceno, da ga očitno osramoti, mu plačuje debelo živino največ po 3—3.50 Din in on prodaja meso po 10—12 Din. Ako računamo odpadke in stroške 2 Din, če ima za delo 2 Din, še dobro zasluži. Od koga so pa ostali 3 Din? Kmetovi so!

Neki posestnik je moral zaklati vola, ker se mu je zapeklo, in proda mesarju najboljšo koso komaj po 1.80 Din; dočim ga je mesar gotovo sekal po 10 Din. Če računamo vse stroške z mesom vred 3 Din, je mesar gotovo zaslužil 7 Din pri 1 kg. Lep zaslužek!

Tudi živino bi lahko kmetje prodajali zadružno kot sadje. Živinorejske zadruge so se že ustanovile. Sedaj naj bi se še prodajne in klavne. Živinorejske zadruge bi tudi lahko ustanovile nekako samopomoč. Če bi bilo v eno zadrugo vpisanih 1000 živali in bi od teh ena poginila, ki je vredna 2000 Din, bi se od vsake teh vpisanih živali pobralo 2 Din in nobenemu bi se nič ne poznalo, in onemu, ki bi bil ob žival, bi bilo mnogo pomagano.

Člani vseh teh zadrug bi po zakonu morali biti vsi kmetje.

Še druge zadruge.

Tako bi se lahko ustanovile še druge zadruge, kakor vinarske, mleinarske, za prodajo poljskih pridelkov, strojne,

lesne, vodne itd. Da bi se pa to razvilo, bi morala država izdati potrebne zadružne zakone z dobrimi pravilniki in zadruge bi se jih morale strogo držati. Vsak član, ki bi bil sprejet v zadrugo na občnem zboru ali na seji, naj bi mu natančno razložili pravilnik, da ne bi se izgovarjal, če bi kaj zakrivil, da ni vedel. Vsak, kdor bi kako škodo napravil, naj bi tudi sam trpel. Zadrugo naj bi vodili takšni ljudje, ki bi nekaj razumeli o zadružništvu in delali v dobro zadrugi. Revizor od zveze naj bi zadrugo strogo pregledoval, da ne bi se godile goljufije, kakor so se že pri večini zadrug. Vsakega člana, ki bi se ne hotel držati pravilnika, naj bi ga brezpogojno vrgli iz zadruga.

V nekem kraju še pred vojno je bila zadruga »Konsumno društvo«. Člani so jedli in pili na »puf«, gospodinje so se hvalile, da toliko kave in sladkorja še nikdar prej niso imele. To pa ni dolgo trajalo, ker zadruga je prišla v dolgove in zato morala napovedati — konkurz. Drago so morali člani plačevati sladkor, kavo, klobase, pijačo itd. So kleli zadrugo, pa krivi so bili sami in slabo vodstvo, ker se niso držali pravilnika. Tako se je že zgodilo na velikih krajih. Zakaj dobro uspevajo zadruge na Danskem, v Nemčiji in na Češkem? Zato, ker so kmetje bolj izobraženi in se zavedajo zadružništva. — Pri nas pa, predno bo prišlo zadružništvo na tako visoko stopinjo, še bo treba vzgojiti najprej ljudi.

Zakon o zaščiti kmeta podaljššan.

Ker sta skupščina in senat sprejela podaljšanje zakona o zaščiti kmeta, prinašajo sedaj »Službene novine« tozadevni zakon. S tem se veljavnost zakona z dne 19. aprila o zaščiti kmeta podaljšuje od 21. decembra do onega dne, dokler se ne uveljavi novi zakon o zaščiti kmeta in ureditvi kreditnih odnošajev v državi. Poleg tega pa vsebuje zakon tudi važne spremembe, in sicer se izvezemajo od predpisov par. 1 prejšnjega zakona: davki, javne dajatve in pristojbine, dolgov do 500 Din za kupovanje potrošnih življenjskih sredstev, blaga in obutve, ki so nastali po 20. oktobru 1931, v kolikor niso pretvorjeni v menične dajatve, vsi ostali dolgov, narejeni po 20. aprilu 1932, terjatve za vzdrževanje, terjatve, ki izvirajo iz kazenskih del, terjatve za naknadno škodo na polju, terjatve za plačilo oseb, zaposlenih v gospodinjstvu ali gospodarstvu dolžnika, zakupnine in najemnine kakor tudi terjatve obrtnikov za izvršene obrtne posle, dospele po 21. oktobru 1931.

Sedanja zaščita obsega vse dolgove kmeta brez ozira na to, komu je kmet dolžan. Izvzeta je samo Narodna banka. Obresti, ki do 20. aprila 1932 niso bile plačane, se pripišejo h glavnici dolga. Od 20. decembra 1932 pa mora dolžnik plačevati obresti, ki so bile dogovorjene, ki pa z drugimi pribitki ne smejo presežati 10%. Če dolžnik teh obresti ne plača, lahko vloži upnik tožbo

za plačilo teh obresti ter predlaga prodajo, sekvestracijo itd.

★

Pilštajn. V večjih listih se piše, kako težko prenašajo kmetje breme krize. Ne mislite, g. urednik »Slovenskega gospodarja« in cenjeni čitatelji istega, da smo pri nas na Pilštajnu kmetje zadovoljni s krizo. Z letnim pridelkom smo še razmeroma zadovoljni, posebno pa z vinskimi. Imajo nekateri več kot lani, posebno še kvalitetno. Pa kaj nam to vse pomaga, če se pa ne da vnovčiti. Pisal je že večkrat »Slovenski gospodar«, da se v tem ali onem kraju prodaja vino po 3 do 3.50 Din 1 liter. Pri nas imamo večinoma vinograde le v Virštajnu, ki je daleč sloveč s svojim dobrim vinom; nam ponujajo gostilničarji le Din 1.75 do 2 Din za liter, to nam krije le komaj 60% dela in stroškov za pridelavo vina. Še za to ceno mora ubogi kmet odpreti marsikatera gostilniška vrata s prošnjo, če kupi kaj vina. Vsak gostilničar se mu smeji z izgovorom, da ga ima polno klet, čeprav to ni resnica, to pa zato, ker čaka prilike, da pride kateri in mu ponudi vino po sramotno nizki ceni. Večkrat sem se že pogovarjal s kmeti, ko bi bili vsi tako pametni, da bi si napravili sami ceno za vino ter se iste držali. A kaj, stari pregovor pravi: Sila kola lomi! Tako je tudi v tem slučaju, da je ubogi kmet primoran dati vino, čeprav pod sramotno ceno, samo da dobi za prvo največjo silo par dinarjev, ker kredita nima danes nobeden kmet več. In še eno, da se prepreči vedno sodnijsko opominjanje z velikimi stroški, tako da dolg vedno raste. Kaj pomaga, če se posestvo ne sme prodati, a toži se pa lahko vsak mesec. Znana mi je ena stranka, ki je bila dolžna 4000 Din, a je upnik vsak mesec po advokatu tožil, da je sedaj ista že dolžna 5500 Din. Ali ni to huda huda krivica za ubogega zadolženega kmeta!

★

Cene in sejmska poročila.

Ptujski sejmi. Živinski sejem v torek dne 20. decembra je bil precej dobro obiskan, kupčija pa je bila slaba, ker so manjkali tuji živinski kupci. Prignanih je bilo 158 krav, 72 telic, 130 volov, 20 bikov in 55 konj, skupaj 435 glav, prodalo pa se je 147 glav. Ker je bilo malo kupcev, so cene nekoliko padle in sicer so se prodajale krave po 1.25 do 3.50 Din, telice 2.50—4.50 Din, voli 2—4 Din, bikji 2—3 Din za 1 kg žive teže, konji po kakovosti od 200 do 2600 Din. — Svinjski sejem v sredo dne 21. t. m. je bil razmeroma slab, prignanih je bilo 114 svinj in prascev, prodanih pa je bilo le 57 komadov. Cene so ostale neizpremenjene in sicer peršutarji 6—7 Din, polmastne 6.50—8 Din za 1 kg žive teže, prasci od 70 do 175 Din, plemene pa 200 do 450 Din komad.

Tedenski svinjski sejmi v Celju se bodo zopet vršili od 1. januarja 1933 dalje. Opozarjajo se trgovci s svinjami, ki posečajo celjske sejme, da morajo biti vozovi in avtomobili po vsakem

prevozu svinj temeljito razkuženi, sicer jim bo dovoz svinj na sejmišče zabranjen.

Več nego suženjstvo!

V ameriških južnih državah stopa v ospredje močno gibanje proti neverjetnim razmeram v izvrševanju kazni. V javnost prodirajo grozne podrobnosti glede postopanja s črnimi in belokožnimi kaznjenci.

Obče zgražanje je vzbudil slučaj jetnika Arturja Mailleferta, mladega belokožca, katerega so mučili v kaznilnici Jacksonville na polotoku Florida dobesedno do smrti. Omenjenega so ujeli, ko je poskusil pobeg. Zvezanega na rokah in nogah so stiščali v lesen zaboj, ki je zgledal kakor pokoncu stoječa krsta. Izpostavili so ga tako dolgo vplivu žgečih solnčnih žarkov, da je umrl od onemoglosti. Paznik, ki je odredil nečloveško kazen, je dobil sicer 20 let ječe, a poučeni krogi so resnega mnjenja, da zgorajni slučaj mučenja do smrti nikakor ni osamljen.

Amerikansko postopanje s kaznjenci spominja na najhujše čase suženjosti. Da, kulturni škandal zaslužnja, ki je razdelil svoj čas severno Ameriko v dva tabora in dovedel do državljanske vojne, danes zopet sili na plan.

Kaznjence namreč odstopajo v Združenih državah zasebnim podjetjem, ki jih uporabljajo za gradnjo cest ali na bombaževih plantažah. Pretežna večina podjetnikov je proslula radi živinske podivjanosti. Delavce kaznjence tirajo v močnih verigah na nogah na delo. Revolver ter bič sta običajno sredstvo za priganjanje k delu. Za slučaj pa, da se je kateri jetnik zoperstavil takemu postopanju, ga prebatijo na mrtvo ime.

V resnici so življenjski pogoji kaznjencev, ki so pretežno črnci, slabši nego suženjev pred letom 1863. Do tedaj je gospodar izdajal gotov denar za sužnje in se ni samo brigal za to, da se je

sužnju dobro godilo, moral je tudi skrbeti, da je ostal zdrav in če je bil dalekovidnejši, mu je oskrbel celo marsikatero udobnost. Takega interesa pa nima zasebni podjetnik, ki si izposodi človeški material iz kaznilnic. On popolnoma izrablja jetnika in si nato drugega vzame.

Se en drug način postopanja je pri plantažarjih običajen. Naročijo si delavce na ta način, da plačajo za zamorce, ki so zapadli kazni za kako malenkost, denarno globo. To plačano svoto mora zamorec odslužiti. Prav zvit način skrbi za to, da črnci nikoli več ne more odplačati dolga in sploh ostane pri gospodarju kot suženj.

Dogaja se, da sodniki, ki so navezani na farmerje iz osebnih ali trgovskih vidikov, pahnjejo v ječo moža, ki poizkusi utesi mučitelju. Izgledi pobega so

na plantažah presneto malenkostni, ker stražijo nasade noč in dan oboroženi pazniki na konjih in imajo na razpolago še posebne pse, ki najdejo takoj sled begunca.

Še hujša gaženja zakonov so na dnevnem redu. Dogaja se, da zagrabi beli sodnik nekaj zamorcev. Obtožnica je takoj pri rokah. Da jim pa na prosto, ali sedijo 6 mesecev v ječi, ali pa pri delu na račun na kaki farmi. Mesečna plača znaša 30 dolarjev, kar ne zadostuje niti za pokritje najnujnejšega. Življenske potrebščine mora jetnik kupovati za drag denar v farmerjevi kantini.

Vsa zgoraj opisana grozna dejstva je razgrnil pred kratkim javnosti John Spinak v knjigi »Zamorci iz države Georgija«. Njegove trditve so podprte s pričami in fotografičnimi posnetki.

Beseda prosvetnim društvom.

(Dopis iz kmetekih vrst v Posavju.)

Slovenija je dežela z lepo razvito kulturo, akoravno niso bile v njeni zgodovini za razvoj kulture (prosvete, izobrazbe) ugodne razmere. V nekdanji državi se razvoj slovenske prosvete in izobrazbe ni podpiral od strani državne oblasti. Toda vstali so iz slovenskega naroda samega nesebični in požrtvovalni možje, ki jim je bilo srce polno ljubezni za slovenski narod, katerega so hoteli dvigniti na ono stopnjo omike in izobrazbe, ki so se na njej nahajali drugi narodi. Od Vodnika naprej jih je dolga vrsta vnetih kulturnih delavcev, ki so z besedo in peresom dramili ljudstvo in budili v njem narodno samozavest. Kot učitelja in buditelja naroda, kot velika apostola

Slovencev sta zaslovela nesmrtna in nezabna Anton Martin Slomšek in dr. Janez Evangelist Krek. Trajno hvalo jima je dolžan slovenski narod; dokler bo živel rod slovenski, bo tudi živel med njim spomin na moža, ki sta svoje življenje in vse svoje delo posvetila za napredek in blagor naroda. Lani ob 70letnici smrti Slomškega se ga je ves narod hvaležno spominjal. Najbolj se pa bomo oddolžili spomenu Slomškega, ako upoštevamo njegove zlate nauke in se po njih ravnamo. Podlaga vsega narodovega napredka in boljše bodočnosti je srčna in umska izobrazba. Trajno vrednost imajo Slomškovske besede: »Drevesce, ki se ne požlahtni, nikdar dobrega sadu rodilo ne bo in vedno le malovredna lesnika ostane.« Velika potreba današnjih dni je, da se slovenska mladina vzgoji in odgaja v duhu Slomškovega, da se v cvetu svoje mladosti izobrazbi in si pridobi kulturo uma in srca. Veliko dela še čaka naša prosvetna društva po slovenski domovini: vcepiti mladini v srce smisel in veselje za izobrazbo; navdušiti jo za vzvišena narodna in krščanska načela; vzdramiti jo iz duševne brez-

Zalosten konec prekooceanskega letalca.

V ubožno hišo v Čikagi so spravili zadnje dni moža, ki se je zgrudil onemogel na cesti. Zdravnik je ugotovil, da trpi neznanec na hudem želodčnem raku in je izstradan. Ko je zdravnik vprašal moža po imenu, mu je odgovoril, da se piše William Brock. S ponosom je še povdaril, da je baš on taisti Brock, ki je preletel Ocean in je bil ponos mesta Detroit. Po teh par besedah se je spomnil zdravnik na vse. Pred njim, v postelji ubožnice v Čikagi je ležal siromak, katerega je proslavljala pred 4 leti cela Amerika. William Brock

Bridka zgodba skopuha.

Dremača sta že, ko so se odprla vrata in pater Saheb, njun pater Saheb se je pojavil v govorilnici misijonišča. Trenutno poživljena sta padla dobra otroka duhovniku krog vratu.

Bili so to veseli, srečni in blaženi trenutki svidenja.

Jutri se bosta podala s patrom v Sangamner in bosta ostala tamkaj.

Za božične praznike bosta prejela sv. krst in te slovesnosti se bode udeležil tudi — pater iz Bombaya.

Konec.

Januš Golec:

Razgovor s ponarejevalcem.

Po Sloveniji se je razpasla od prevrata do danes neverjetno strast ponarejanja bankovcev in novcev. Komaj izda Narodna banka nov denar, že buknejo v promet več ali manj posrečene potvorbe. Kot ponarejevalci ne nastopajo kaki

šolani fotografi ali tiskarji, navadno čisto navadni ljudje, samouki in se moramo čuditi njihovim zmožnostim. Strast denarnih potvorb ne korenini tolikanj po mestih, največ po deželi, kjer je količjak spreten ponarejevalec pravcati bog. Potvorbe se večkrat izredno posrečijo; vsikdar pa padejo v primeroma kratkem času pravici v roke razpečevalci. Osebe, ki so okusile enkrat strast potvarjanja in tihotapljenja potvorb v promet, se tudi po še tako hudih prestanih kaznih le redkokedaj ali sploh nikoli ne spametujejo in poboljšajo.

Pisec teh vrst je imel večkrat priliko, da se je razgovarjal z že postaranim bivšim ponarejevalcem denarja pod rajno Avstrijo, ki je bil kaznovan radi te strasti in je po prestani kazni do prevrata bil zaposlen na Dunaju v državni tiskarni za tiskanje bankovcev, ki je bila in je še na glasu kot nekaj izrednega v celi Evropi. Ko so ga po zlomu kot Jugoslovana odslovili z Dunaja, si je kupil v svojem rojstnem kraju lepo hišo s posestvom in živel do svoje smrti pred leti liki božanstvo občudovan in čislán vsemogočnej, ki je rad pripovedoval o svojih izrednih zmožnostih in spretnostih na polju izdelovanja papirnatega denarja. S potvorbami si častite starosti ni več omadeževal.